

Un poema de Josep Carner llegit davant el rei Alfons XIII

ALBERT MANENT

A Canet de Mar hi ha el castell de Santa Florentina, que és una antiga casa amb merlets. Amb el triomf de Felip V, van haver de treure'ls. La pairalia estava força desfigurada, i Lluís Domènech i Montaner la va reconstruir a la primeria del segle XX tot convertint-la en un castell més aviat sofisticat. Per exemple, hi ha els finestrals gòtics del monestir del Tallat, a la Conca de Barberà –el qual ha sortit, en els darrers anys, d'una ruïna que l'anorreava gràcies a la voluntat de mossèn Benet i un grup d'entusiastes, i ara s'hi celebren romiatges religiosos.

La casa pertanyia a la família Montaner, de Canet, però per daltabaixos familiars la van haver de vendre. Anys després, Ramon Montaner i Vila i Mataplana (Canet de Mar 1822-Barcelona 1921) la va poder comprar de nou. La germana de Ramon era casada amb un impressor-editor de cognom Domènech, pare de l'arquitecte modernista. Ramon Montaner va aprendre l'ofici d'editor en aquella modesta editorial (E. Domènech), i el 1861, amb un soci de cognom Simon, fundà l'editorial Montaner y Simon, que tenia la seu al carrer d'Aragó on ara hi ha la Fundació Tàpies i que també construí Lluís Domènech i Montaner. L'editorial, desapareguda fa una vintena d'anys, es distingí per grans edicions il·lustrades, obres de consulta i d'art i també novel·les «per entregues». Simon duia la part comercial, i Ramon Montaner, la literària. Montaner, d'ampla cultura, era bibliòfil i tenia una bona biblioteca, amb obres de Victor Hugo i Alfred de Musset, però el 1936, amb l'esclat de la Guerra Civil van buidar el pis on vivia i se n'endugueren els llibres.¹

1. Trec dades de l'entrevista de Lluís Permanyer del 8 de novembre del 1987 a *La Vanguardia* amb el títol de «Ramon de Capmany. Evocació de dos relevantes families barcelonesas».

El fill de Ramon Montaner i Vila i Mataplana va tenir una filla, Júlia, la qual es casà amb Ramon de Capmany i Roure. Tot i que era decorador, no va treballar pràcticament mai. Muntava a cavall i duia un barret xamberg. Segons el seu fill, Ramon de Capmany i Montaner (Canet de Mar 1899-Barcelona 1992), conegut pintor d'una gran cultura, especialitzat, per exemple, en el grup dissident religiós de Port-Royal, el seu pare va ésser diputat per la Lliga i a Canet mantenia una tertúlia amb Narcís Verdager i Callís, el jove Francesc Cambó, el poeta Joaquim Riera i Bertran, l'arquitecte Lluís Domènech i Montaner, un tal doctor Serra i el jove Josep Carner, el qual estiuejava a Canet de Mar, i va tenir-hi uns amors romàntics –als quals s'oposava la família d'ella– amb Anna Domènech i Ballester (Canet de Mar 1893-Barcelona 1973), filla de l'editor Eduard Domènech i Montaner.²

El 1908, Ramon Montaner i Vila i Mataplana va aconseguir que el rei Alfons XIII anés a sopar al castell de Santa Florentina. Joan Rovira i Fors, al seu article «Fa quasi cent anys de la visita del rei Alfons XIII a Canet» (*El sot de l'aubó*, Canet de Mar, desembre del 2006) dóna molts detalls d'aquesta visita del 4 de novembre i explica que acompanyaven el monarca, entre d'altres, el president del consell de ministres, Antonio Maura, el general Milans del Bosch i el governador civil de Barcelona, Angel Ossorio y Gallardo. I ens ofereix una nota de color sobre l'espectacle: «Ja era el capvespre del 4 de novembre de 1908, quan emprengué el camí vers el castell de Santa Florentina. Un centenar d'homes amb atxes de vent il·luminaven el pas de la comitiva reial. L'arribada al castell esdevingué un esclat triomfal de descàrregues de morteret i xiscles de trompeta i bandes de música, que eixordaren i retronaven l'aire mentre a la torre de l'homenatge s'hissava amb calma el penó reial». Instal·lat el rei, el noi Ramon de Capmany, de vuit anys, molt atemorit, li lliurà en una safata les claus del castell tot dient-li: «Estas son las llaves de vuestra casa», segons m'havia contat l'interessat. El pintor recordava el gran àpat del sopar, amb llagosta i pulardes i escots generosos de senyores. Rovira ens ofereix el menú, escrit en francès per suggeriment del mossèn canetenc Joan Tarré, que després seria bibliotecari de l'Institut Catòlic de París.

La vetlla literària i musical començà amb la lectura d'un poema de Josep Carner, que li havia encarregat l'amo del castell i pel qual, segons Ramon de Capmany, li donà quaranta duros, una fortuna en aquella època. Capmany deia que el recità l'actor Ramon Tort i Desheures, mentre que Rovira afirma que ho va fer Fernando Villalonga, de la companyia del Teatre Novetats de Barcelona. També s'hi llegiren versos de Maragall i de Guimerà i s'hi van interpretar cançons catalanes. El poema de Carner, que es diu «Salutación», fa així:

2. Vegeu Joan Alegret, «Una noia canetenca, gran amor del poeta Josep Carner», dins *Festa Major de Canet de Mar*, 1975, 5 p. s.n.

En el sepulcro, dó yació
extenuado por su gloria,
el paladín se estremeció
cual presintiendo una victoria.
Que de la muerte el sueño eluda;
corra a tus pies, Rey de Aragón;
venga a humillarte su pendón –
Rey, el castillo te saluda.
Brillan los aires de placer;
suenan trompetas y añafíles;
lucen las flámulas doquier;
y trovadores, ministriles,
en la morada linajuda
han renovado su canción;
hiende los aires un halcón –
Rey, el castillo te saluda.
Ojos de luz, garganta en flor
vuelven las damas a porfía;
en la sutil corte de amor
dictan la ley de cortesía;
al contemplarte, se desnuda
la más gentil aparición
de la fantástica visión. –
De un tiempo heroico de valor.
Todo el ejército esforzado.
En homenaje a su Señor
se alza el polvo del pasado.
No hay en su fe cansancio o duda,
hoy, a la fausta evocación
llénense almena y torreón.
Todo el castillo te saluda.
Quiero loar y saludar
a una belleza soberana,
hoy apartada de este mar,
lejos de tierra catalana.
Nuestra añoranza es muy aguda
Dila, Señor, con emoción
al recordar nuestra visión:
– Reina, el castillo te saluda. –
Canta la piedra informe y ruda,
como un amante corazón;

Todo el castillo es hoy canelón.

– Rey, el castillo te saluda.

Els versos de Carner són molt retòrics i artificiosos, però tècnicament ben elaborats. És una exaltació del monarca i de la reina i vol demostrar que tothom li retia un fervorós i hiperbòlic homenatge. Fent-ne una doble lectura, ens adonem que en el fons el poeta es riu de l'acte solemne i ampul·lós, i ho fa també amb una retòrica ampul·losa i brillant. Un episodi més de l'esperit irònic de Josep Carner.

Després s'hi llegiren poemes de Guimerà, Maragall i Rubió i Ors.

Aviat Alfons XIII va donar a Ramon Montaner i Vila i Mataplana el títol de comte de la Vall de Canet.

M'ha costat anys d'obtenir el poema carnerià, que serva gelosament el senyor Josep Rovira i Fors, antic alcalde Canet, a qui agraeixo la gentilesa. Recordo que fins Ferran Soldevila m'havia dit que el poema era un sonet. Tal era la llegenda.